

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Andra Kammaren. N:o 49.

Lördagen den 5 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 11, angående motion af herr S. T. Palme m. fl. om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af taxa för befordran af personer och resgods å statens järnvägar.

Angående revision af statens järnvägars persons och resgodstaxa.

Efter föredragning af *punkten 1:o mom. b)* begärdes ordet af:

Herr Wallenberg, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att i korthet få yrka bifall till punkt b), med hänsyn särskildt till den omständigheten, att de 74 motionärerna i sin motion ha begärt, att sakkunniga korporationer och institutioner, som anses representera handel och näringar, måtte bli hörda.

I detta anförande instämde herrar *Svensson* i Skyllberg, *Nilsson* i Örebro, *Röing*, *Vennersten* och *Karlsson* i Göteborg.

Herr Bergendahl: Herr talman! I den reservation, som jag afgifvit, har jag yrkat afslag på framställningen i detta moment. Detta beror naturligen icke därpå, att jag icke anser, att sådana institutioner och korporationer, som här afses böra höras i frågor af ifrågakomna slag, men jag har varit i tvifvelsmål, huruvida det kan vara lämpligt, att Riksdagen i det syftet skrifer till Kungl. Maj:t. Det är ju gifvet, att det är Riksdagen, som i första rummet skulle vara den, som borde höras, då en så grundväsentlig ändring i tarifförhållandena sker, som nu har ägt rum. Det är Riksdagen, som har med statsfinanserna att göra, och det är därför för Riksdagen synnerligen angeläget, att

*Angående
revision af
statens järn-
vägars person-
och resgods-
taxa.*

(Forts.)

den höres i en fråga, som kan så inverka icke blott på statsfinanserna, utan äfven på de nationalekonomiska och sociala förhållandena. Men om ej något uttalande i det afseendet kan göras i klämman, har jag icke ansett det vara lämpligt, att Riksdagen — såsom jag uttryckt saken i min reservation — lämnar adress på andra, som skulle rådfrågas. Min åsikt är således icke den, att jag icke anser det lämpligt att höra dessa korporationer, utan den, att jag icke finner det lämpligt, att Riksdagen skrifver därom.

Jag har dessutom vissa konstitutionella betänkligheter i fråga om detta moment. Skall det vara någon mening i denna framställning hos Kungl. Maj:t ifrån Riksdagens sida, så skall det väl vara den, att, innan frågor rörande järnvägstarifferna afgöras af Kungl. Maj:t, desamma först skola behandlas af dessa korporationer. Men det synes mig, som om detta tangerade bestämmelsen i § 10 i regeringsformen, där det heter: »Innan ärendena hos Konungen i statsrådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande ämbetsverk, af den föredragande beredas». Nu vill man på detta sätt få ett supplement till denna bestämmelse i grundlagen, och det är detta, som jag icke anser vara lämpligt. Jag vill i detta sammanhang återföra i kammarens minne hvad som förekom under förra riksdagen. Det var, då af en motionär framställdes ett förslag om att, innan försvarsfrågor afgjordes inför Konungen, dessa skulle behandlas af en så kallad försvarsberedning. Mot detta förslag, som gillades af det tillfälliga utskott, som behandlade motionen, framställdes konstitutionella betänkligheter, så att motionen afslogs, då kammaren tog hänsyn till hvad sålunda anförts.

Det är blott från dessa synpunkter, som jag i reservationen gjort ett afslagsyrkande. Är denna min uppfattning ogrundad, har jag naturligtvis icke något emot en sådan framställning.

I motiveringen förekommer ett uttalande, så lydande:

»Beträffande vidare motionärernas hemställan, att eventuella förslag till ny taxa måtte, innan desamma utfärdades, utställas till yttrande af sådana korporationer, föreningar m. fl., hvilka representerade handel och olika slag af näringar, har utskottet ansett sig böra uttala önskvärdheten däraf, att, innan väsentliga ändringar i taxan företagas, sådana korporationer och institutioner, som kunna anses sakkunnigt representera handel och olika slag af näringar, måtte beredas tillfälle att yttra sig öfver de ifrågasatta förändringarna.»

Jag tror, att detta uttalande är tillräckligt, så att ej någon vidare framställning behöfver göras. Jag kan därför ej underlåta, herr talman, att yrka bifall till hvad jag i reservationen föreslagit därvidlag, nämligen att detta moment måtte utgå.

Herr Palme: Jag undrar, om icke den siste ärade talaren något öfverdref sina konstitutionella betänkligheter mot att på

detta sätt skriva till Kungl. Maj:t. Så har Riksdagen vid åtskilliga tillfällen förut gått till väga, fastän jag nu icke erinrar mig något speciellt fall. Hvad denna fråga särskildt beträffar, kan ju Kungl. Maj:t sedermera fästa det afseende, han vill, vid de utlåtanden, som till äfventyrs komma att af de sakkunniga institutionerna afgifvas.

Angående revision af statens järnvägars person- och resgodstaxa.

(Forts.)

Jag ber därför att få förena mig med herr Wallenberg i det af honom framställda yrkandet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i första punkten mom. b) af utskottets förvarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 85 ja mot 67 nej, och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. c) fördrogs härefter; och yttrade därvid

Herr Wallenberg: Herr talman! Med hänsyn till hvad som blifvit upplyst af herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående afgifter för resgods ber jag att få yrka afslag å momentet.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet afslog kammaren utskottets hemställan.

Sedan häruppå *mom. d)* föredragits, lämnades på begäran ordet till:

Herr Wallenberg: Herr talman! Vid denna punkt har jag afgifvit en reservation, som går ut på, att kammaren icke måtte göra något uttalande, innan en föregående utredning har skett.

Snälltågsafgifterna hafva tillkommit, såsom kammaren vet, för att skilja närtrafiken från fjärrtrafiken, så att förstå, att det

*Angående
revision af
statens järn-
vägars person-
och resgods-
taxa.*

Forts.)

icke går an att belasta de stora genomgående tågen med den lokaltrafik, som kan uppkomma vid de stora linjernas ändpunkter. I andra länder, särskildt i Ungern, blef genom den nedsatta tariffen för fjärrtrafiken — på samma sätt, som nu har skett hos oss — trafiken å snälltågen ökad i högst väsentlig mån; och man var nödsakad att där indraga 3-klassen ur snälltågen. Samma har förhållandet varit i Frankrike, där såsom regel icke 3-klass medföres i snälltåg. I vårt land är det ju uppenbart, att det skulle vara en väsentlig olägenhet för de många, som resa i 3-klass, om *detta* skulle blifva följden. Och därför har jag förmenat, att det icke gick an att vidtaga en åtgärd, som kanske kunde hafva till påföljd en sådan reform från järnvägsstyrelsens sida.

Utskottet har nu visserligen i sitt yrkande velat gå en medelväg, i det att utskottet förenat sig om ett yrkande, att den nuvarande snälltågsavgiften skulle sättas ned till ungefär hälften och att begränsningen skulle vara 72 kilometer. Men jag har icke kunnat förena mig om detta yrkande därför, att det icke går an att så där utan vidare taga fasta på en siffra vare sig beträffande avgiften eller kilometerantalet. Jag förstår, att för dem af utskottet, som förenat sig om denna afgift och dessa 72 kilometer, har föresväfvat hvad som har gjorts i Tyskland. Men det bör erinras om, att i Tyskland har man helt andra metoder för att afhålla lokaltrafiken från snälltågen, exempelvis genom att icke låta snälltågen stanna förrän 100 eller 150 kilometer från utgångspunkten. Det låter sig göra i Tyskland, där man har dubbelspår, men det skulle näppeligen låta sig göra här hos oss, där vi i allmänhet hafva enkelspåriga banor.

Att nu borttaga eller sätta ned snälltågsavgiften synes mig dessutom betänkligt, enär det skulle ganska väsentligt inverka på järnvägarnas ekonomi. Järnvägsstyrelsen har nämligen i sin skrifvelse af den 7 december 1905 bestämdt framhållit, att snälltågstillägget för längre resor är en integrerande del af biljettavgiften och att borttagandet af detsamma skulle rubba själftva grundvalen för tariffen och således nödvändigööra dess fullständiga omarbetning.

Med hänsyn till detta, och då jag icke kan se, att en nedsättning skulle verka, såsom man önskar, så tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till min reservation i afseende å punkt 1:o) mom. d.

Herr Röing: I utlandet, där man studerat denna fråga angående högre afgift för resa med snälltåg, har man kommit till det resultat, att snälltågsavgifterna icke kunna försvaras ur ekonomisk synpunkt. Och kungl. järnvägsstyrelsen i Sverige har också instämt i denna uppfattning, då den uttalat, att man bör

åsätta en särskildt högre afgift för resa med snälltåg uteslutande för att skilja den besvärliga närtrafiken från fjärrtrafiken.

Angående revision af statens järnvägars person- och resgods-taxa.

(Forts.)

Nu utgår snälltågstilläggsafgiften här i Sverige med 1 krona i III, 1 krona 50 öre i II och 2 kronor 50 öre i I klass, oafsedt hvilken sträcka man önskar resa. Af den ärade reservantens ord i början af hans reservation får man den uppfattningen, att han icke anser det vara olämpligt, att man å vissa sträckor borttoge snälltågstilläggsafgiften, men att man å andra sidan borde bibehålla den å vissa andra sträckor, där trafiken är stor. Men denna hans uppfattning står i strid med utskottets uppfattning på sid. 130, där det uttalas, att för hela landet likformiga afgifter för personbiljetter böra fastställas. Hvarför vi, i olikhet mot den ärade reservanten, anse, att en förändring i fråga om dessa afgifter ofördröjligen bör ske, är hufvudsakligen af två orsaker. Den ena är, att till följd af denna snälltågsafgift på många ställen vid våra statsbanor förefinnas mycket stora olägenheter, då han däremot anser, att det motsatta förhållandet äger rum. Och dessutom anse vi, majoriteten inom utskottet, att om denna snälltågstilläggsafgift skall bibehållas, är det absolut nödvändigt, att järnvägsstyrelsen insätter en massa lokaltåg, så att resande, som komma t. ex. från en bibana, icke behöfva gå timtals på stationen för att vänta på nästa persontåg eller också för en kort resa på 10 à 20 kilometer behöfva betala denna oskäligen snälltågstilläggsafgift. Jag vill tala om endast ett fall. Såsom herrarne veta, uppehölls trafiken på västkustbanan före den 15 sistlidne februari uteslutande med så kallade snälltåg, fastän flera af dem icke hade någon snälltågsfart. Men de kallades det oaktadt för snälltåg. På västkustbanan är vagnsbesättningen mycket liten under cirka 10 månader af året, under det att ett motsatt förhållande äger rum under de två månader, då turisttrafiken pågår. Nu skulle man ha tyckt, att järnvägsstyrelsen kunnat ändra namnet på ett par af dessa tåg eller ock suspendera snälltågsafgiften för resa med dem. Men i stället insattes från den 15 februari två nya lokaltåg, det ena å linjen Helsingborg—Halmstad och det andra å linjen Varberg—Göteborg. Men hvad tro herrarne, att det kostar svenska statsverket att besörja trafiken på detta sätt? Om man endast ser på rent ökade utgifter, kommer kostnaden för dessa tåg att i rundt tal uppgå till cirka 100,000 kronor.

Skulle vi nu till följd af dessa i synnerhet på korta afstånd synnerligen oskäligen afgifter få insätta en massa lokaltåg, skulle det enligt utskottets förmenande blifva för svenska staten synnerligen oekonomiskt. Då vi därför anse, att en förändring härutinnan ofördröjligen bör äga rum, ha vi föreslagit, att snälltågstillägget för afstånd till och med 72 kilometer skulle nedsättas till hälften. Orsaken, hvarför vi valt ett sådant afstånd, är den, att på afstånd intill 100 kilometer går icke snälltågstilläggsafgif-

*Angående
revision af
statens järn-
vägars person-
och resgods-
taxa.*

(Forts.)

ten in i grundtaxans afgifter, men på afstånd öfver 100 kilometer börjar den så småningom gå in i grundtaxans pris, så att när man kommit upp till 600 kilometer, är den alldeles försvunnen, och en resande, som far öfver 600 kilometer, betalar icke ett enda öre i sådan afgift.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen: Jag ber att få förena mig med reservanten i hans yrkande. Jag stöder denna hemställan icke blott på de skäl, som af honom anförts, utan förnämligast på hvad kammaren redan under förmiddagens plenum har beslutat. Kammaren beslöt då att bifalla mom. a) i 1:o) i herr Bergendahls reservation. Detta mom. a) har följande lydelse: »dels huruvida i fråga om bestämmelserna rörande snälltägsafgifter och afgifter för resgods, rörande prisen på flermånadsbiljetter och rätten att göra afbrott i resa, rörande kupongbiljetter och rätt för innehafvare af månads och partibiljetter att afgiftsfritt medföra resgods ändring må vidtagas i de afseenden, som i utskottets betänkande sägs.»

Kammaren har således redan efter min uppfattning beslutat att skriva till Kungl. Maj:t om dessa snälltägsafgifter. Det torde då vara oformligt att göra detta uttalande tvenne gånger i en och samma fråga.

På dessa skäl ber jag att få yrka afslag på nu föredragna punkt i utskottets utlåtande.

Herr Wallenberg: På grund af de skäl, som blifvit framhållna af herr vice talmannen, ber jag att få återtaga mitt yrkande om bifall till denna punkt i min reservation och förena mig i af honom framställt afslagsyrkande.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag vill vid fråga om ett skrifvelseförslag som det ifrågasvarande icke på något sätt inverka på kammarens beslut, ej heller uttala mig om, huru Kungl. Maj:t till äfventyrs kan komma att ställa sig till de olika beslut, som Riksdagen kan fatta i denna fråga. Men jag vill framhålla det, att, när de sista ändringarne i zontariffen beslötos i slutet af april förra året, järnvägsstyrelsen också yttrat sig öfver snälltägstilläggsafgifterna. Styrelsen förklarade därvid, att dessa afgifter voro alldeles absolut nödvändiga, åtminstone för närvarande och till dess större erfarenhet vunnits, huru zontariffsystemet ekonomiskt sedt utfaller. Äfven om kammaren skulle bifalla det af herr Röing gjorda yrkandet, är det därför möjligt, att Kungl. Maj:t icke kan i detta afseende tillmötesgå kammarens önskan; hvilket jag härmed ansett mig

böra på förhand tillkännagifva. Gifvetvis skola emellertid alla på denna fråga inverkan de faktorer öfvervägas.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde proposition å de därunder gjorda yrkandena; och afslag kammaren därvid utskottets hemställan.

Angående revision af statens järnvägars person- och resgodstaxa.

(Forts.)

Efter föredragning slutligen af *punkten 2:o*) yttrade

Herr Wallenberg: Med anledning af kammarens i de föregående momenten fattade beslut ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan i andra punkten och bifall till den formulering af denna punkt, som blifvit gjord af reservanten, herr Bergendahl, nämligen, att »hvad motionärerna i öfrigt hemställt, angående ändring uti ifrågavarande taxa, icke må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.»

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, afslag kammaren utskottets hemställan och biföll i stället det förslag, som innefattades i andra punkten af den utaf herr Bergendahl vid utlåtandet afgifna reservationen.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle de under punkten 1:o) mom a) och b) fattade besluten genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 2.

Till afgörande förelåg vidare sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående medling i arbetstvister, dels ock tre med föranledande af propositionen väckta motioner.

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.

Genom proposition af den 9 mars 1906, hvilken blifvit för behandling öfverlämnad till sammansatta stats- och lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till lag angående medling i arbetstvister.

I sammanhang med nämnda proposition hade utskottet till behandling förehaft tre särskilda i anledning af propositionen väckta motioner, nämligen inom Första Kammaren n:o 39, af herr *M. S. Nisser*, samt inom Andra Kammaren n:o 154, af herr *E. Räf*, och n:o 156, af herr *C. R. Johansson* i Jönköping.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med afslag å herrar Nissers och Räfs motioner, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition samt herr Johanssons i Jönköping motion för sin del antaga ett utlåtandet bifogadt förslag till lag angående medling i arbetstvister.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen, att det i utlåtandet innefattade lagförslaget skulle paragrafvis föredragas.

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.*

(Forts.)

För 1 § hade Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

1 §.

För hvart och ett af de distrikt, i hvilka riket för sådant ändamål af Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med uppgift att verka för lösning af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare.

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen lyda sålunda:

1 §.

För hvart och ett af de distrikt, i hvilka riket för sådant ändamål af Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med uppgift att verka för lösning af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare, så ock af tvister mellan arbetsgifvare inbördes och mellan olika grupper af arbetare, för så vidt dessa tvister angå eller hafva inverkan på arbetsförhållandena inom distriktet.

Efter föredragning af paragrafen lämnades på begäran ordet till:

Friherre Adelswärd, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Inom denna kammare äro industriidkarne och de större arbetsgifvarne jämförelsevis fåtaligt representerade. Då jag emellertid är en af dem, anhåller jag, herr talman, att få yttra några ord i föreliggande fråga. Jag gör det så mycket hellre, som jag under den del af diskussionen i Första Kammaren, som jag öfvervar, hörde, att flertalet större industriidkare därstädes hade en från min afvikande uppfattning beträffande det nu föreliggande lagförslaget. Jag ber nämligen att genast få säga det, att jag för min del anser, att den föreslagna lagen bör af Riksdagen bifallas. Det kan ju vara sant, att åtskilliga brister vidlåda densamma, och att den i många detaljer måhända kunde vara bättre. Särskildt har det anmärkts, att det kommer att blifva mycket svårt att få lämpliga personer att anställa såsom förlikningsmän, såsom lagen föreslår. Det är emellertid en anmärkning, som nästan alltid, när det gäller lagförslag, kan göras. Om en lag kommer att verka väl eller illa, beror på, hvilka som komma att tillämpa densamma. Det har för en tid sedan inom denna kammare yttrats, att snart sagdt all lagstiftning är en försökslagstiftning. Måhända får detta yttrande anses vara något öfverdrifvet i allmänhet. Men i nu föreliggande fall, då det gäller en lagstiftning inom ett område, som är så att säga alldeles nytt för lagstiftningen, då måste nya lagar inom detta område betraktas mer och mindre som försökslagar. Det kanske man har rättighet att säga äfven om ifrågavarande lag. Men enligt min uppfattning innebär den ett steg i rätt riktning. Jag

tror, att ett arbete i den riktning, som lagen afser, kommer att bidra till förbättrade förhållanden mellan arbetsgifvare och arbetare. Och jag ber därför, herr talman, att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

Herr Lindqvist: Efter det resultat, som erhöles vid detta lagförslags behandling i Första Kammaren, kan det väl karske synas öfverflödigt att här ingå på någon närmare granskning af detsamma, då utgången i denna kammare väl torde vara ganska gifven efter den behandling kammaren ägnat förslaget vid ett föregående tillfälle, då det förelegat. Men med anledning af den närmare beröring jag haft med ifrågavarande lagförslag, dels till följd af det uppdrag jag tillika med några andra erhöil att verkställa granskning utaf ett lagförslag i samma ämne, hvilket förelades Riksdagen 1903, dels ock framför allt med hänsyn till den 20-åriga verksamhet jag har haft på det område, där en lag utaf detta slag skulle komma att tillämpas, anser jag det vara min plikt att här säga några ord. Jag anser tillika, att det vore denna kammare värdigt att uti ett par afseenden göra det föreliggande lagförslaget mera rättvist afvägd, än det skulle bli i öfverensstämmelse med utskottets förslag och i enlighet med Första Kammarens beslut.

Förhållandena i verkligheten, med hänsyn till dessa arbetstvister eller medling i dessa arbetstvister, äro ju sådana, att då en framställning om förändrade aflöningsförhållanden eller arbetsförhållanden göres på en plats eller en verkstad, eller om en tvist mellan arbetare och arbetsgifvare på något håll uppstår, så inledes omedelbart förhandling mellan vederbörande arbetare och arbetsgifvare på platsen för att om möjligt lösa den tvisten. Lyckas icke dessa i sina förehafvanden, hänskjutes tvisten till afgörande mellan styrelserna för de båda parternas organisationer. Vid dessa förhandlingar har det visat sig, att parterna i allmänhet ha velat vara ostörda och fria ifrån främmande inblandning, och det är utan tvifvel till följd däraf, som man vid frågans behandling i Första Kammaren i dag fått höra, att arbetsgifvarne i allmänhet — och, det påstods äfven, arbetarne — ha ställt sig mycket ovilligt stämde eller afvogt stämde mot en lag af ifrågavande slag. Jag tror, att det i en ganska stor utsträckning ligger sanning häruti, ty vi veta alla, som sysslat med dessa angelägenheter, huru innerligt ömtåligt det är att deltaga i dessa förhandlingar. Vi veta, att den person, som skall leda en sådan förhandling, han bör om möjligt ha specialkänedom om arbetsförhållandena inom det område, hvarinom förhandlingen rör sig, och han bör framför allt förstå att på ett klokt sätt framlägga de förslag till lösning af tvisten, som han kan anse vara nödiga, och därjämte bör han gå så ytterst försiktigt fram som möjligt, om det skall lyckas honom att lösa tvisten, och framför allt, om det skall lyc-

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.*
(Forts.)

kas honom att behålla sin prestige på sådant sätt, att han kan uppträda såsom medlare vid ett kommande tillfälle. Det är nog detta, som gjort, att man på en del håll icke lagt i dagen någon så stark åstundan att erhålla en sådan lag, och i detta sammanhang kan jag icke underlåta att säga, att ifrån de organiserade arbetarnes sida icke heller försports någon verklig längtan efter ett ingripande från lagstiftningens sida i detta afseende. Men helt annorlunda ställer sig saken, om man betraktar dessa arbetskonflikter ur det allmännas synpunkt, ur samhällets synpunkt. Vi ha nog lagt märke till, att dessa arbetskonflikter under årens lopp antagit en annan karaktär än den vi kunde spåra vid fackorganisationens första framträdande. Vi veta, att sedan arbetarne organiserat sig allt starkare och starkare, har detta framkallat ett liknande sträfvande i det motsatta lägret: arbetsgifvarne äro i närvarande stund här i landet ganska väl organiserade. När nu en tvist uppstår, löses den sannerligen icke lika lätt, som den löstes i denna arbetarerörelses första början. När en konflikt utbryter, när en arbetsinställelse kommer till stånd, finner man mot hvarandra två jämnstarka makter, som kämpa för brinnande lifvet och sannerligen icke ge efter i någon mån, förrän den ene är slagen, för så vidt icke en medlare framträder, som förstår att sammanjämka de olika uppfattningarna hos parterna, så att en öfverenskommelse träffas och en lösning af striden ernås.

Det är därför min bestämda öfvertygelse, att skola vi se dessa konflikter ur den synpunkten, då är det statsmakternas plikt att ingripa och ge landet en lag, som kan i så stor utsträckning som möjligt förebygga dessa förödande strider, eller i öfrigt se till att göra dem så litet förödande som möjligt.

Det har nog äfven inträffat fall, då strider tillkommit, utan att förhandlingar på förhand ha förts i sådan utsträckning, som skulle hafva varit önskvärd.

Det finnes exempel på en hel del fall, där arbetsgifvarne exempelvis helt enkelt vägrat förhandla med arbetarne. De säga, att de vilja icke ta hänsyn till det eller det krafvet, som arbetarne framställt, och de vilja därför icke ingå i något svaromål om de framställda fordringarna. Det har inträffat många konflikter på dessa grunder, utan att någon förhandling ägt rum, och först sedan parterna haft en kraftmätning, ha de kommit till tals med hvarandra. Jag tror, att denna kammars alla ledamöter skola vara eniga med mig därom, att ett sådant förfaringssätt sannerligen icke är att tillråda. Det är naturligtvis oriktigt, att man först skall slåss om en sak i en öppen strid, innan man kommer tillsammans och resonerar om, huru man skall förebygga striden eller afveckla den, när den uppstått.

Jag vill icke förneka, att det äfven kan förefinnas skäl till anmärkning å arbetarnes sida, och det är därför, enligt min mening, en nödvändighet, att vi få till vårt förfogande här i landet

personer, som ha till åliggande att se till, att i första hand förhandlingar föras, innan striden tillåtes att utbryta mellan kapital och arbete, personer sålunda, om hvilka man kan vara säker, att de ha den sakkännedom, den speciella kännedom af hithörande förhållanden, som erfordras, och äfven sådana egenskaper i allmänhet, som göra dem lämpliga att uppträda såsom ledare af dessa förhandlingar, som komma att föras i anledning af uppkomna tvister. Därigenom tror jag för mitt vidkommande, att många af dessa förödande strider skulle kunnas förebyggas i vårt land.

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

Det var en arbetsgifvare, en ärad ledamot af denna kammare, som i dag sade till mig: hade vi på våren förslidet år, innan konflikten hos mig utbröt, haft en sådan förlikningsman, är jag öfvertygad om att icke någon strid kommit till stånd. Och jag vill säga, att jag delar denna representants åsikt helt och hållet. Jag vet, hur den striden tillkom. Den var icke af så särdeles stor omfattning, men den kom att vara i 9 månaders tid, och den väckte i hela vårt land ett ofantligt uppseende och ingrep i arbetsförhållanden och på en mängd andra områden. När både denna arbetsgifvare, hvarom jag nyss talade, och jag, såsom representant för arbetarne, kunna dela den uppfattningen, att om vid det tillfället en förlikningsman med det åliggande, som i denna lag föreskrifves, funnits, hade den konflikten otvifvelaktigt aldrig kommit till stånd; när detta är förhållandet, säger jag, torde det kunna få utgöra ett ganska tungt vägande skäl för att det visat sig ett behof utaf lagstiftning i denna riktning. Men är det nödvändigt att ha en förlikningsman eller några förlikningsmän, som kunna försöka att genom förberedande förhandling förebygga strider, är det enligt min öfvertygelse om möjligt ännu nödvändigare att ha en sådan eller sådana förlikningsmän, som under stridens fortgång äga befogenhet att framträda och söka ena parterna och sålunda få en lösning af striden. Jag vill nämna, att erfarenheten tydligt gifvit vid handen, huruledes två stridande parter kunna månad efter månad fortsätta en ihållande kamp, som djupt och kanske ruinerande ingriper i samhällets ekonomiska lif, detta, oaktadt båda parterna för hvarje dag, som går, nära den känslan, att de icke alls ha något emot att träffa en uppgörelse med hvarandra. Men hvarför sker då icke en sådan uppgörelse, frågar man? Jo, helt enkelt därför, att ingen af dessa stridande parter vill eller vågar taga det första steget till ett närmande, ty detta tolkas ögonblickligen såsom ett svaghetsbevis, och man känner med sig, att i och med detsamma man tar ett sådant steg, har man frånhandt sig möjligheten att vid en uppgörelse få fram och genomföra de villkor, som man för sin del anser det vara rättvist att få genomförda. Jag skulle kunna påvisa en hel mängd sådana fall, men jag skall endast erinra om

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

förlidet års omfattande strid inom den mekaniska verkstadsindustrien.

Den striden pågick också, som vi minnas, i månader. Den omfattade i början öfver 18,000 arbetare, hvilkas antal dock under stridens gång något förminskades. Båda parterna önskade, att, när de icke före stridens utbrott kunde komma till en ordentlig förhandling, man dock, när någon tid förgått, skulle kunna komma till tals med hvarandra. Men det skedde icke. Den ena månaden gick efter den andra, tills slutligen en man uppträdde och tog det första steget för att ernå sådan förhandling. Det var, som vi minnas, direktör Hammar, som väckte ett par regeringsledamöters uppmärksamhet på saken, då han efter sin hemkomst från utlandet fann, att denna strid hade en sådan inverkan på landets export, så att det var alldeles nödvändigt att vidtaga några åtgärder, för att icke landets export skulle helt och hållet förvanskas. Genom regeringens initiativ lyckades man slutligen få fram medlare, som uppgjorde förslag till tvistens lösning. Hade vi vid det tillfället haft förlikningsmän, är alldeles påtagligt, att dessa tid efter annan känt sig för, huruvida det förelåg någon möjlighet till ett närmande mellan parterna och således till en lösning af striden. Men det skedde icke, förrän en person från annat håll genom eget initiativ var tillräckligt stark att komma fram med en sådan tanke och göra den gällande.

Jag är således af den öfvertygelsen, att i dessa afseenden, jag här antydt, och under förutsättning, att man vill se arbetskonflikterna ur samhällets och det allmännas synpunkt, en sådan lag är af behofvet påkallad, och då är det lagstiftningens plikt att ge landet en sådan lag.

Men det är dock emot lagen såsom sådan, som jag har några erinringar att göra. Vi märka, att utskottet, som behandlat Kungl. Maj:ts förslag, har funnit sig föranlätet att i den paragraf, som nu är föredragen, föreslå ett tillägg, ett tillägg, som går ut på, att dessa förlikningsmän äfven skulle ingripa, då det förekommer tvist mellan arbetsgifvare inbördes eller mellan olika grupper af arbetare.

Jag tror för mitt vidkommande, att detta tillägg är olyckligt, ty därigenom att vi utsträcka förlikningsmannens verksamhetsområde till något sådant, hafva vi försvårat möjligheten för honom att hålla sin auktoritet uppe, att behålla sin prestige, och sålunda fört honom in på ett område, där det, enligt min uppfattning, skall vara omöjligt för en person, huru begåfvad han än må vara, att fylla sitt uppdrag så, att det kan lända till verklig lättnad i öfverensstämmelse med den tanke, som ligger till grund för denna lag. Det står visserligen i detta sammanhang angifvet, att det skall vara, »för så vidt dessa tvister angå eller hafva inverkan på arbetsförhållandena inom distriktet». Men, mina herrar, hur skall förlikningsmannen, när en tvist uppkommer

mellan arbetsgivare inbördes eller mellan olika grupper af arbetare, kunna afgöra, huruvida denna tvist kommer att ha en sådan inverkan på arbetsförhållandena, att han skall lämna sitt bistånd? Vi tänka oss t. ex., att några arbetare ute på en arbetsplats, t. ex. ute på ett bygge, tvista om en sak, hvilken som helst. Detta kan naturligtvis föranleda litet obehag, och på det sättet kan naturligtvis denna tvist hafva en viss inverkan på arbetsförhållandena. Men icke skall väl förlikningsmannen anlitas vid ett sådant tillfälle, icke skall väl han infinna sig och göra en undersökning, som kanske endast gifver till resultat, att det förekommit endast ett enkelt, litet gruff mellan arbetarne? Det kan gifvetvis icke vara meningen. Och när det gäller en tvist mellan arbetsgivare, är det ännu svårare att afgöra, huruvida förlikningsmannen skall ingripa. Hvari skola sådana tvister bestå? Vi kunna tänka oss, att arbetsgifvarne tvista om ett leveranskontrakt, ett entreprenadanbud eller hvad det nu vara må. Men detta är väl ändå något, som samhället såsom sådant, staten, icke bör lägga sig i och genom sin officiellt utsedde förlikningsman ingripa i. Jag tror således, att detta tillägg är något, som icke är riktigt väl afvägdt, och jag har förut tillåtit mig framhålla, huru ömtåligt uppdrag det är att uppträda såsom medlare i arbetskonflikter. Och vi böra icke gifva dessa förlikningsmän ett sådant åliggande, att deras verksamhet utsträcker till detta område. Jag är öfvertygad om, såsom jag nyss antydde, att deras ställning då skall bli rätt vanskelig, och att det skall bli svårt att finna personer, som kunna bära upp ett sådant mandat och uppfylla det till det allmännas och statens belåtenhet.

Med hänsyn just till detta sakförhållande tillåter jag mig, herr talman, att yrka afslag på utskottets förslag till § 1 och hemställa om kammarens bifall till Kungl. Maj:ts förslag till denna §.

Men då jag förmodar, att man äger frihet att utom denna § äfven yttra något om förslaget i öfrigt, skall jag, herr talman, tillåta mig göra ännu några erinringar. Man har under diskussionen om detta förslag till medling i arbetstvister ifrån många håll med stor förkärlek fört fram tanken på obligatorisk skiljedom i arbetstvister, men jag har för mitt vidkommande icke funnit annat, än att i de flesta fall har talet härom förts fram utan egentlig öfverläggning om hvad en sådan sak egentligen innebär. Det talades också i dag i medkammaren om, att det är något, som vi böra sträfva till, nämligen till att få en obligatorisk skiljedomsinstitution och därigenom naturligtvis omöjliggöra hvarje arbetskonflikt. Dessa tvister, som uppstå af ett eller annat slag, skola endast hänskjutas till bestämdt afgörande af en skiljedom. För min del känner jag mig fullständigt öfvertygad, att hvarken arbetsgivare och ej heller arbetare på många, många år fram i tiden ännu skola vara redo att låta sina tvister på det sättet hänskjutas till afgörande utan vidare. Vi äro ju medvetna om,

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.
(Forts.)*

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.

(Forts.)

att de flesta arbetskonflikter hafva sin orsak i s. k. intressetvister; det rör sig om löneförändringar, om förändringar i arbetstiden, ändrade arbetsförhållanden i allmänhet eller något sådant, och dessa saker torde ingendera af parterna vara villig att utan vidare hänskjuta till bestämdt afgörande af vissa personer, hvilkas afgörande dessa parter utan vidare skola rätta sig efter. Helt annat blir förhållandet naturligtvis, om vi tänka på de så kallade rättstvisterna. Hvad dessa angår skulle jag för min del ingenting hafva emot, att de hänskjutas under obligatorisk skiljedom, förutsatt nämligen, att man med bestämdhet kan afgöra, när tvisten är en rättstvist. Om ett sådant bestämdt afgörande kan ske, skall jag för min del icke hafva något emot, att på sådana tvister skall fällas domslut af en skiljedomsstol. Ty enligt mitt förmenande är det oriktigt att börja strid om ett rättsspörsmål. Detta är en sak, som är afgjord på förhand. Det är således endast en tolkningsfråga, och om den skola krafterna icke spännas, icke resas en konflikt, utan den skall afgöras på annat sätt. Men härtill kommer ju, att det är ganska svårt att afgöra, hvarest gränsen emellan dessa saker ligger, eller åtminstone uppstå många tillfällen, då ett sådant afgörande är ganska kinkigt. Jag menar således, att förverkligandet af tanken på en sådan obligatorisk skiljedom får man nog förlägga ännu ett godt stycke fram i tiden, och vi böra således för närvarande inrätta oss så praktiskt som möjligt för att rädda samhället från förhärjande konflikter och ändå se till, att de parter, mellan hvilka tvister kunna uppstå, blifva tillgodosedda på ett för samhället och dem själfva gagneligt sätt. Om dessa skiljedomsstolar skall jag också tillåta mig göra den erinran, att då arbetarne ställa sig något tveksamma gentemot denna institution, så har nog detta sin rot och sitt upphof i, att den udda skiljemannen, som sitter med afgörandet i sista hand, nog högst sällan kan blifva vald af med arbetarne fullständigt liktänkande. I regel väljes denne man bland de högst uppsatte i samhället, och ju högre man kan komma vid ett sådant val, så att hos mannen finnes fullt oberoende, desto lyckligare är det gifvetvis för arbetarne. Men mången gång träffar valet också på en med arbetsgifvaren fullständigt liktänkande, och då förstå vi, att utslaget icke blir till fördel för arbetarne, utan då är detta naturligtvis i öfverensstämmelse med den uppfattning och den åskådning, som denna person hyser. Det är därför, som denna skiljedomsinstitution, som misshandlats, om jag så får säga, så många gånger här i landet, icke från arbetarehåll rönt det erkännande, som den eljest rättvisligen borde röna.

Utskottet har i samband med sin utredning af detta ärende tillåtit sig att taga fasta på en del motioner, som i samband med Kungl. Maj:ts lagförslag blifvit framlagda inför Riksdagen, och därvid förmenat, att om denna lag om medling i arbetstvister nu skall genomföras, skall Riksdagen samtidigt på det bestämda-

ste uttala, att denna lag skall följas omedelbart och redan nästa riksdag af andra lagar på detta område.

Det har därvid särskildt pekats på en lag om fackföreningars inregistrering och en lag om arbetsaftal. Jag tror icke, att jag behöfver något vidlyftigare yttra mig om innebörden i dessa lagförslag, eller om hvad man äsyftar därmed, ty de hafva varit på tal förut i denna lagstiftande församling, och hvar en och känner dem nog. Jag vill om detta utskottets uttalande i sin motivering endast säga, att det är för mig ganska svårt att kunna fatta, att ett sådant behof föreligger, som utskottet där uttalat. De lagar, som utskottet här talar om, äro ju dock lagar, hvilkas tillämpning skulle träda till, först sedan en lag om medling i arbetstvister fått verka, och ur en sådan lag framgått ett effektivt resultat. Det är ju alldeles påtagligt, att en medling i en tvist är det första steget. Efter denna medling skall komma en uppgörelse. Och det är först, sedan man har denna uppgörelse såsom en fullmogen frukt eller en produkt af detta lagförslag, som en lag om arbetsaftal kan träda till. Det är därför ganska ofattligt för mig, att utskottet kommit till ett sådant resultat, att en lag om arbetsaftal skulle vara absolut nödvändig i samband med denna lag, eller att, såsom från andra håll framhållits, en sådan lag skulle vara nödvändig, innan man genomförde en lag om medling i arbetstvister.

Beträffande den andra lagen, nämligen lagen om fackföreningars inregistrering, kan jag icke neka mig nöjet att citera ett yttrande, som jag hade nöjet att åhöra i Första Kammaren i dag. En ärad representant, en auktoritet i många afseenden, — det tror jag vi alla skola erkänna — fälde där det yttrandet, att det nog icke vore af så stor betydelse att reflektera på en sådan lag om fackföreningars inregistrering; och detta därför, att om vi pålägga fackföreningarne ansvarsplikt, en plikt att svara med skadestånd vid en arbetskonflikt, skulle det dock lätt kunna inträffa, att dessa fackföreningar icke hade någonting att betala med. De hafva icke, såsom han sade, så stora kassor här i vårt land, som de hafva i England, där fackföreningsrörelsen är lagd på annat sätt, i det att den går ut på själfhjälps och ålägger sina medlemmar fasta kontingenter, så att föreningarna ständigt hafva till sitt förfogande ofantligt stora kassor. Det skulle därför vid ett tillfälle, då en arbetsgifvare skulle utkräfvat ett sådant skadestånd, icke gagna honom mycket, om föreningen hade ansvarsplikt, enär det ingenting funnes att få. Och han tillät sig äfven säga, att han undrade, huru arbetsgifvarne skulle hafva känt det, om vi förlidit år haft en sådan lag, och arbetarne då rest kraf på, att dessa arbetsgifvare vid den stora lockouten skulle hafva erlagt skadestånd på några millioner; icke skulle väl detta då hafva upptagits så välvilligt af arbetsgifvarne.

Jag tror således, att utskottet varit något väl nervöst, då det

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.
(Forts.)*

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

i samband med detta lagförslag framfört dessa synpunkter. Jag skall icke tillåta mig att göra något yrkande i detta hänseende. Jag har endast velat göra dessa erinringar och uttala mitt ogillande af den del af utskottets motivering, som jag nu berört.

På grund af det af mig här framförda, tillåter jag mig, herr talman, att göra det yrkande om förändring af § 1, som jag nyss framställde; men jag vill tillika uttala såsom min åsikt, att en sådan lag om arbetstvister bör blifva gagnelig för det industriella lifvet här i landet, såväl för arbetsgifvare som för arbetare, och som en följd häraf äfven för hela samhället.

I detta anförande instämde herrar *Branting, Thorsson, Leksell, Larsson* i Västerås, *Christiernson, Carlsson* i Malmberget, *Lindberg, Blomberg* och *Kropp*.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Man kan ju icke bortse från det faktum, att arbetstvister rätt ofta förekomma och nog hädanefter skola än oftare förekomma. Statsmakterna böra därför naturligtvis söka, allt hvad de kunna, vidtaga åtgärder, som äro ägnade att i viss mån förebygga dylika tvister och, sedan de en gång utbrutit, bilägga eller begränsa dem. Nu kan man ju i alla fall icke gå så långt, att man ålägger vederbörande parter i en arbetstvist, tvångsvis, att åvägbringa förlikning eller skiljedom; men däremot bör man kunna, på sätt här föreslås, söka förmå arbetsgifvare och arbetare att på frivillighetens väg lösa uppkomna tvister. Den föreslagna lagen är nu visserligen icke sådan, att man kan säga densamma vara tillräcklig för lösandet af alla arbetstvister, men vi få väl i alla fall lof att vara ense därom, att den äfven under nuvarande förhållanden bör kunna verka till gagn. Uppfattningen om nödvändigheten af en lag sådan som denna har emellertid blifvit allt starkare, och det är ett glädjande faktum, att Första Kammarerna, som förra gången afslog ett förslag till dylik lag, nu i år, om ock med knapp majoritet, antagit det nu föreliggande lagförslaget. Detta synes mig borga godt för att Andra Kammarerna skall med ännu större enighet än förra gången antaga det förslag, hvarom nu är fråga.

Den ärade talare, som här näst förut hade ordet, yrkade i stort sedt bifall till lagförslaget; det var dock åtskilliga erinringar, som han hade att göra emot detsamma. Han yrkade nämligen bifall till lagens § 1 enligt dess af regeringen föreslagna lydelse i stället för utskottets förslag till denna §. Skillnaden mellan dessa förslag är nu den, att utskottet velat till Kungl. Maj:ts förslag göra ett tillägg af innehåll, att förlikningsmannen i fråga skulle befatta sig äfven med »tvister mellan arbetsgifvare inbördes och mellan olika grupper af arbetare, för så vidt dessa tvister angå eller hafva inverkan på arbetsförhållandena inom distriktet».

Nyssnämnde talare ansåg, som sagdt, det vara olämpligt, att taga med detta tillägg. Om detta kan man ju dock hafva olika meningar. Däri vill jag emellertid gifva honom fullkomligt rätt, att förlikningsmannens ställning skulle genom ett sådant tillägg blifva mera vansklig än eljest. Men å andra sidan vill jag också säga det, att det vore önskligt, att äfven sådana här tvister, hvarom jag nyss nämnde, kunde genom det allmännas försorg biläggas eller förmildras, nämligen så snart tvisten vore af beskaffenhet att kunna inverka på arbetsförhållandena inom distriktet. Härvidlag framställde samme talare den frågan, huruvida man kunde tänka sig sådana tvister mellan arbetsgifvare inbördes, att dessa tvister kunde inverka på arbetsförhållandena inom distriktet. Jag är ju ej mycket inne i dylika frågor, men jag tror mig dock kunna besvara denna fråga genom att anföra ett belysande exempel. Vi tänka oss nämligen det fall, att en del arbetsgifvare, hvilka sammanslutit sig till en förening, beslutit lockout, men att det också finnes inom distriktet några andra arbetsgifvare, hvilka icke tillhöra denna förening och ej heller vilja hafva lockout. De förstnämnda arbetsgifvarne yrka dock bestämdt på sådan, och tvist uppstår. Jag undrar nu, om icke här är för handen det af den förre talaren betviflade förhållandet, och att således den tvisten borde påkalla förlikningsmannens bemedling; ty detta är väl en tvist, som kan öfva inverkan på distriktets arbetsförhållanden.

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

Äfven beträffande utskottets motivering hade den föregående talaren en erinran att göra, fastän han i det afseendet icke gjorde något yrkande. Han ansåg nämligen, att med den nu ifrågasatta lagen icke nödvändigt borde vara förbundna de andra lagar, på hvilkas behöflighet utskottet i sin motivering fäst uppmärksamheten, nämligen lagar om inregistrering af fackföreningar och om arbetsaftal. Jag vill också gifva honom rätt däri, att dessa senare lagar icke nödvändigt behöfva vara förbundna med den nu ifrågasatta; men vi böra däremot vara ense därom, att, om lagar i den riktningen funnes samt de vore goda och väl afvägda, sådana lagars tillvaro skulle göra en lagstiftning sådan som den nu föreliggande mera effektiv. Det är ur den synpunkten som man får säga, att det vore önskvärdt, om äfven dylika lagar som de af utskottet antydda funnes, naturligtvis, som sagdt, under förutsättning, att de vore opartiskt affattade och väl afvägda.

På grund af hvad jag nu anfört och då det enligt mitt förmenande skulle vara synnerligen önskvärdt för lagförslaget i fråga, om kamrarna i detta fall ville stanna i lika beslut, så får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kjellén: Herr talman! Denna debatt öppnades af en framstående representant för arbetsgifvarne, och den fortsattes af en framstående representant för arbetarne. Emellan dem yppa-

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.*
(Forts.)

des i vissa punkter tvist. Det är nu icke, herr talman, min mening att föregripa den nu begärda lagen och här uppträda såsom något slags själfgjord »förlikningsman» dem emellan. Jag skall öfver hufvud taget icke ingå i den föreliggande frågans realitet, som ju ligger mig personligen genska främmande. Men jag skulle vilja begagna tillfället att framhålla en del betänkligheter af principiell och formell natur, hvilka kunna och böra göras mot själfva den art af lagstiftning, som här är i fråga.

Man kan icke underlåta att fästa uppmärksamhet vid förhållandet emellan motivering och kläm i detta utskottsbetänkande. På sidan 12 i betänkandet finnas utskottets motiver: Utskottet anser det ifrågavarande lagförslaget vara »*ingalunda ensamt tillräckligt*» för lösning af arbetskonflikter; det »lärer icke kunna förväntas erhålla *nödig effektivitet*» utan i förening med ordnandet af en del andra frågor; det hade varit »högeligen önskligt», om dessa andra frågor redan nu kunnat vinna sin lösning. Icke desto mindre tror utskottet, att lagförslaget »äfven under nuvarande förhållanden *torde kunna* komma att verka till något gagn», och tillstyrker det på denna grund.

Sällan har man väl hört en lagstiftare gå till sitt verk med så svag förhoppning om ett godt resultat. Det är också från min synpunkt uppenbart, att dessa starkt uttryckta betänkligheter icke äro utan fog. Om en lag för sin nödiga effektivitet förutsätter tillvaron af andra lagar, så synes det vara en rimlig och naturlig ordning, att man stiftar dessa andra lagar före eller åtminstone samtidigt. Som det nu är, kan man icke undra på att motionärer i begge kamrarna hafva med hänsyn till fullkomligt samma förhållanden kommit till ett *afstyrkande* resultat: de hafva icke ansett tiden ännu vara inne för denna lagstiftning.

Då utskottet emellertid med sin svaga motivering funnit sig oförhindradt att tillstyrka lagförslaget, så synes utskottet hafva gentemot den kungl. propositionen tillämpat samma princip, som i tryckfrihetsförordningens § 3 är uttryckt med de orden, att vid pröfningen af en skrift skola »de, på hvilka en sådan pröfning ankomma kan, i fall, som tvetydiga synas, *hellre fria än fälla*». D. v. s., när man tvekar, huruvida en lag bör stiftas eller icke, huruvida den gör nytta eller icke, då skall man hellre stifta lagen än låta bli. Detta är en principfråga, som är värd ett ögonblicks eftersinnande.

Om det gäller stiftandet af grundlag, så veta vi ju, att det icke får förekomma en sådan, jag vill säga lättsinnig lagstiftningsprincip. Genom grundlagens eget bud är konstitutionsutskottet förhindradt att framställa förslag till ändringar af densamma i andra fall, än där ändringen synes utskottet »högst nödig och nyttig». Hvad beträffar den allmänna lagstiftningen, så finnes ingen sådan normerande bestämmelse, utan man är därvidlag hänvisad till att söka svaret i sakens egen natur och be-

skaffenhet. Tydligt är, att den synpunkt, som nu synes hafva ledt utskottet, är egnad att framkalla hvad vi här i denna sal nyligen hörde af en talare betecknas såsom en *försökslagstiftning*. Herr statsministern själf fann icke något ondt däri, utan sökte i ett briljant anförande derivera denna praxis ända tillbaka till Sinai heliga berg. Jag dristar mig häremot anmärka, att det knappast torde hafva varit Moses' mening, att hans lagar skulle gälla endast såsom experiment. *Ett* är att med berädat mod slå in på en försökslagstiftning, ett annat att med fast öfvertygelse om ock med mänsklig begränsning i perspektivet, vilja lagstifta för framtiden; *ett* är, att lagstiftaren i lagstiftningens ögonblick känner tvokan om lagstiftningens nytta och nödvändighet, ett annat, om eftervärlden upptäcker, att en lag, på hvilken lagstiftaren själf allvarligt trodde, var dödlig som andra människoverk.

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.
(Forts.)*

Jag skulle icke här berört denna sak, om det icke förefallit som om det funnes en allmän tendens att mer och mer gå in på försökslagstiftningens väg. Jag tror, att ett varnande ord däremot nu är på sin plats. Begär man icke mer af en lag, än att den *möjligen* skall kunna blifva till någon nytta, så är det också ganska naturligt, att lagstiftaren icke heller lägger sig synnerlig vinn om en noggrann utredning, innan lagen stiftas. Hvarför skulle man göra sig alltför mycket besvär, om det icke är så strängt allvar med det hela? Men häraf följer en mycket naturlig sak, nämligen att lagens helgd inför medborgarne sjunker. Om man i ett samhälle ser lagen lättsinnigt stiftas och sedan hastigt vråkas undan i allt för snabb cirkulation, så får man icke undra på, om en viss ringaktning mot lagstiftningen — hvilket i längden blir detsamma som ringaktning mot lagstiftaren — smyger sig in och småningom sträcker sig från försökslagstiftningen till all lagstiftning. Och, mina herrar, jag fruktar att känslan af lagens helgd icke är på alla håll i vårt samhälle så bärkraftig, att det kan vara likgiltigt, om den genom statsmakternas egna åtgöranden ytterligare på något sätt afmattas.

Då man således tvokar, om en lag bör stiftas eller icke, d. v. s. huruvida den är nyttig eller icke, så synes man därför böra principiellt ställa sig på den ståndpunkten att hellre underlåta lagstiftandet och låta saken mogna till sig. Hänsyn till lagens auktoritet bör hindra lagstiftaren att i oträngdt mål sätta lagstiftningens stora apparat i gång. Det är nog en sanning, att »land skall med lag byggas», men det är icke hela sanningen, ja, det är icke ens halfva sanningen. Hvad som verkligen bygger ett land, det är god *sed* och god medborgaranda. Lagen kan icke omskapa sinner, utan den har i det allmänna sinne, som föreligger, sin naturliga begränsning. Lagen stannar således i det hela på samhällshafvets ytlager. Men om där samlas alltför många och alltför hastigt växlande lagar, så kan detta vimmel blifva skrymmande och hindrande för de djupare krafter, som

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.

(Forts.)

spontant arbeta på utvecklingen. När sedan en lag verkligen behöfves och skulle göra nytta för »byggande af landet», då kan det hända, att dess kraft genom ideligt och oförsiktigt bruk visar sig försvagad i det rätta ögonblicket.

Det är just skillnaden emellan lag och förordning, att lagen skall äga större fasthet. Det är ju sant, att den ekonomiska lagstiftning, som i vårt samhälle är lagd i Konungens hand, har grumlat denna åtskillnad, och lika klart är det, att Riksdagens växande inflytande skall bidra i samma riktning. Men jag tror icke, att denna utveckling, om den öfvergår till system, är i allo lycklig. Och jag har velat begagna detta tillfälle för att fästa uppmärksamheten därpå.

Emellertid anser jag mig icke på grund af denna allmänna ståndpunkt kunna bygga något yrkande i det här ifrågavarande speciella fallet. Den sociala lagstiftningen kräfver mer än något annat en praktisk erfarenhet och insikt, som jag gifvetvis icke tilltror mig äga. Endast den, som har skon på, vet huru den klämmer. Och i dessa frågor, där skorna understundom synas klämma nästan som spanska stöflar, vore det väl djärft af en utomstående att lita på sitt omdöme gentemot de erfarna män, som samlats om detta utskotts förslag. Det kan ju hända, att äfven en ringa lindring, äfven en utsikt till ljusning, i detta fall kan motivera en lag. Det är emot systemet, icke emot det nu föreliggande lagförslaget, som jag ansett mig böra uppträda.

Herr talman, jag har icke något särskildt yrkande att göra.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet med anledning af herr Lindqvists anförande och icke för att beröra den synpunkt, som den siste högt ärade talar utvecklade. Emellertid skall jag tillåta mig, då jag fått ordet närmast efter honom, att yttra ett par ord äfven i detta afseende.

Jag tror, att man icke handlar alldeles riktigt, om man i detta fall pressar själfva uttrycket lag, som blifvit gifvet åt den nu föreliggande akten. Det är ju tydligt, att detta namn har kommit att användas just därför, att den föreliggande lagstiftningsprodukten tillkommer genom samverkan mellan regering och Riksdag. Till själfva sin natur är den ju mera en förordning eller ett civilt stadgande än en verklig lag. Emellertid synes det mig, att dess tillkomst i hvarje fall har sitt berättigande, bortsett från namnet, ty erfarenheten har visat, att det ganska ofta i vårt land förekommer fall, då två parter, vanligtvis en arbetsgifvare och en skara arbetare, stå emot hvarandra i en sådan situation, att de verkligen behöfva och ganska ofta äfven önska en medlare för utjämnande af meningsskiljaktigheter, som uppstått emellan dem. Och det är vidare oomtvistligt, att dessa meningsskiljaktigheter, så länge de fortfara, äro till skada, icke blott för parterna, utan för hela samhället. Då menar jag, att det är ett

verkligt samhällsintresse, ett behof, som samhället bör tillgodose, för så vidt sådant är möjligt, att en medlare kommer att finnas, som har offentligt uppdrag att åstadkomma medling mellan de två parterna.

Nämnde högtärade talare, yttrade, då han hade ordet, att land bygges icke blott med lag, utan äfven med god sed. Jämväl från denna synpunkt kan härledas en viss befogenhet för den lagstiftningsåtgärd, hvarom nu är fråga. Såsom vi veta, har medlingsinstitutionen växt fram på grund af behofvet, så att det redan i viss mån är sed, att medling i arbetstvister åvägabringas. Under sådana förhållanden synes det vara riktigt, att man fortsätter med att åt denna sed gifva den bestämdare form, som den får genom att normeras genom en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag.

Jag tror således, att alla skäl finnas för att samhället tager det steg, som ligger däri, att denna lag nu blir antagen. Ty det är ett verkligt behof, att en sådan institution, som här är i fråga, kommer till stånd, så att dessa för vårt ekonomiska lif så skadliga tvister, hvilka nog icke helt och hållet kunna förhindras, dock måtte förhindras så långt görligt är och bringas till afslutning så fort som möjligt.

Den andre talaren i ordningen, till hvars yttrande jag nu vill öfvergå, framhöll också, att det ligger icke blott i de särskilda parternas intresse, utan äfven i samhällets intresse — och han strök mycket kraftigt under detta, — att medling i arbetstvister kommer till stånd. Det förslag till tillägg till första paragrafen i Kungl. Maj:ts förslag, som finnes i min motion, har jag framlagt i samhällets intresse. Ty jag menar, att om medling i tvist mellan arbetare och arbetsgifvare kommer till stånd genom offentlig åtgärd, så är det i samhällets intresse, att förlikningsmannen erhåller befogenhet att ingripa så tidigt som möjligt, när en tvist yppar sig, hvilken har inverkan på eller afser arbetsförhållandena i vederbörande distrikt. Den ärade talaren påstod, att ett sådant tillägg, som utskottet här gjort med anledning af min motion, skulle komma att försvåra förlikningsmannens arbete därigenom, att han kunde komma att inblandas i tvister, där han icke borde ingripa, t. ex. i tvister mellan arbetsgifvare rörande leveranskontrakt o. d. Därpå ber jag att få svara, att det står tydligt i paragrafen, att han skulle få befogenhet att ingripa i tvist mellan arbetsgifvare inbördes eller mellan olika grupper af arbetare, endast såvidt tvisten afser eller har inverkan på arbetsförhållandena inom distriktet. Således skulle förlikningsmannen göra sig skyldig till ett fel emot lagens både anda och bokstaf, ifall han inblandade sig i sådana tvister emellan arbetsgifvare inbördes eller emellan olika grupper af arbetare, hvilka icke ha inverkan på eller afse arbetsförhållandena inom distriktet.

Det är nog möjligt, att en sådan medlare kan komma att

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.*
(Forts.)

tillsätts i ett distrikt, hvilken genom taktlöshet och obefogade åtgärder förspiller sin prestige hos både arbetsgifvare och arbetare. Men det kan han göra, ifall han icke är för uppdraget lämpad, hur man än skrifer lagen. Däremot kan man icke säga, att det ifrågavarande tillägget ger honom anledning att utsätta sig för att förlora sin prestige. Ty det angifves tydligt, i hvilka slags tvister han skall gripa in.

Om nämnde ärade talare velat göra en verklig invändning mot tillägget till paragrafen, skulle han sagt, att tvister mellan arbetsgifvare inbördes och mellan olika grupper af arbetare icke kunna afse eller hafva inverkan på arbetsförhållandena inom ett distrikt. Hade han det sagt och kunnat styrka ett sådant påstående, då hade han gifvit ett verkligt motiv för uteslutande af detta tillägg. Ty det är just frågan, som det här kommer an på: kunna tvister emellan arbetsgifvare inbördes och mellan olika grupper af arbetare leda till rubbning i arbetsförhållandena? Till mig har från många håll, både från arbetsgifvare — särskildt denna dag från arbetsgifvare här i kammaren — och äfven från arbetarehåll sagts, att båda dessa slag af tvister kunna leda till allvarliga rubbningar i arbetsförhållandena på en plats eller i en ort.

Vid sådant förhållande anser jag, att det ligger i samhällets intresse, att blifvande medlare i arbetstvister erhålla befogenhet att ingripa äfven i dylika fall, eller med ett ord vid alla tvister, som kunna leda till rubbning i normala arbetsförhållanden inom ett distrikt.

Det är dessa skäl, som förmått mig att väcka motion om ifrågavarande tillägg, och såvidt det icke kan med fog bestridas, att sådana tvister, om hvilka detta tillägg handlar, kunna leda till rubbning i arbetsförhållandena, anser jag detta tillägg befogadt och böra bibehållas, hvarför jag instämmer i det förut gjorda yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Pehrsson i Österby: Herr talman, mina herrar! Här ha uppträdt en representant för arbetsgifvarne och en representant för de organiserade arbetarne, och här har jämväl uppträdt en person, hvilken, enligt hvad han själf sagt, sett saken från rent teoretisk synpunkt. Jag tror, att det finnes äfven en annan part, som härvidlag borde ha ett ord med i laget, och ehuru jag visserligen icke kan uppträda såsom dess representant, tror jag mig dock känna förhållandena tillräckligt mycket för att våga yttra några ord. Och därvid är det ju närmast med anledning af den ärade talarens på stockholmsbänken yttrande, som jag manats uppträda. Det har visserligen af honom, med fullt fog tror jag, blifvit sagdt, att man, hvarken från arbetsgifvarehåll eller från de organiserade arbetarnes håll, egentligen önskar någon inblandning i de strider, som uppstå mellan tvenne, såsom för-

hållandet nu i regel är, jämnspelta parter. Dock tror jag, alldeles såsom han, att det därvidlag jämväl är af stor betydelse, att det finnes någon, som har fått till uppgift att medla. Det är nämligen mycket svårt att taga första steget här i världen. Det gäller i allmänhet förhållandena mellan enskilde i det privata lifvet, och det gäller också här. Det är ytterligt svårt att taga det första steget till försoning, när en brytning är för handen. Här skulle däremot finnas en, som har till uppgift att taga första steget till förhandling. Ingen af parterna skulle då behöfva känna det som om han redan på förhand lämnat ut något af de vapen, som han möjligen kunde ha att begagna i striden. Redan från formell synpunkt är denna institution betydelsefull. En af de stående tvisterna vid sådana förhandlingar rör sig nämligen om hvem man skall få till ordförande, då ju från båda sidor kräfves, att ordföranden så långt möjligt är må stå opartisk och obunden af hänsyn till någondera parten.

*Förslag till
lag angående
medling i
arbetstvister.
(Forts.)*

Men de, som icke fått sin talan i någon mån framförd, äro de oorganiserade arbetarne och mindre arbetsgifvarne. Det finnes nämligen, mina herrar, här i landet många arbetarecentra, där arbetarne ännu icke sammanslutit sig och där de därför i sitt arbete för förbättrade villkor stå utan stöd af någon af de mäktiga organisationer, som annars finnas. De kämpa därför också en ganska ojämn kamp. En lika ojämn kamp kan mången gång äfven en arbetsgifvare strida, som står utan stöd af en organisation gentemot en skara arbetare i sin tjänst, hvilka ha detta mäktiga stöd bakom sig.

För dessa, som säkerligen komma att helsa denna lag med stor tillfredsställelse, tror jag, att denna lag är af en ännu större betydelse än för de förut nämnda arbetsgifvarne och organiserade arbetarne. I de andra striderna har, såsom redan antydts af den ärade talaren på Stockholmsbänken, det rätt ofta kommit till den situationen, att makt satts mot makt, och det sålunda i första hand blifvit en verklig maktstrid, där det skulle blifva ytterst svårt att utan denne förlikningsman göra rättfärdighets- och billighetshänsyn gällande. Då behöfves just detta såsom ett inlägg i maktstiden.

Men där det icke står i egentlig mening en maktstrid — eller en politisk strid, såsom det ju ofta blir — utan det verkligen gäller arbetsförhållanden, fullt befogade eller kanske ock obefogade kraf på större aflöning, förkortad arbetstid och mera sådant, där kan för dessa oorganiserade arbetare och utom organisationerna stående arbetsgifvare den institution, som denna lag vill införa, blifva af allra största betydelse. Ty där kan denna rättfärdighets- och billighetssynpunkt i alldeles särskildt hög grad behöfva göras gällande genom förlikningsmannen.

Hvad den ärade talaren på göteborgsbänken yttrade har redan blifvit bemött af talaren från Jönköping, men jag vill

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

dock tillägga en sak, en sak, som för historikern säkert är själfklar: Rom byggdes icke på en dag. Hvad man klagar öfver i detta förslag synes vara det, att det icke innehåller en fullt färdig och fix lagstiftning i förevarande ämne. Här höjes en klagan öfver att det troligen endast blir ett ganska litet antal fall, där denne förlikningsman kan utöfva sitt ämbete, om vi nu skola kalla det så. Ja, men *en* sten är dock lagd, och jag skulle vilja kalla den en betydelsefull grundsten i den nya samhällsbyggnad, som uppföres rundt omkring oss, där de gamla förhållandena vika för nya. Tiden är ju sådan, att den gamla samhällsbyggnaden mer och mer får vika. Det nuvarande samfundsläget är, om jag får använda en bild, som ofta stått fram för mig, sådant som när man ser bilder på duken framställda genom kameran. Konturerna af den gamla bilden stå kvar, och konturerna af den nya, som kommer, stiga fram så småningom, innan bilderna ännu skiftat plats. Så ungefär tycker jag det nuvarande samhället ter sig. Det är för mycket begärdt, att allt skall stå färdigt på en gång, men jag tror att i denna nya byggnad, hvars konturer vi skönja, blir denna institution en grundsten af bestående värde, om den också icke i ett slag för oss till »frid på jorden». Vårt arbete att komma till frid på jorden *folken emellan* har ännu icke fört till mer än en ljusning. Så skall man ock se detta som en ljusning mot det stora målet: »frid på jorden» också *inom* vårt folk.

Det är med innerlig öfvertygelse och fast känsla af att detta skall vara ett lyckligt första steg härtill som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets föreliggande förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Efter de anföranden, som blifvit hållna till förmån för den föreslagna lagen, kunde det väl vara tämligen onödigt att ytterligare taga kamrarnas tid i anspråk. Det synes mig alldeles uppenbart, att kammaren med stor enighet kommer att ansluta sig till föreliggande lagförslag. Herr Johansson i Jönköping nar redan framhållit, att den omständigheten, att denna författning kallas lag, endast betyder, att den afser att åvägabringas genom Kungl. Maj:ts och Riksdagens samfälliga beslut. Den är till sin natur hufvudsakligen en instruktion för den eller de tjänstemän, som skola tillsättas och till hvilkas ersättande anslag begäres, men det är gifvet, att denna instruktion är af så pass genomgripande betydelse, att det icke kunde vara lämpligt, att den utfärdades af Kungl. Maj:t på administrativ väg. Insikten härom var säkerligen anledningen till att 1903 års förslag framlades i form af lag; och då så en gång skett, kunde det naturligtvis icke komma i fråga att nu under annan form framlägga förslaget, och det så mycket mindre, som förslaget uppenbarligen berör ett område, där medverkan från Riksdagens sida bör komma till stånd.

Herr Kjellén påpekade, att lagutskottet yttrat sig mycket vagt och försiktigt om nyttan af denna lag. Det har slagit äfven mig, att utskottets motivering är sådan, att man vid genomläsandet frågar sig, till hvilket slut måne utskottet skall komma, om lagen skall förordas eller afstyrkas. Men jag föreställer mig, att detta berott därpå, att utlåtandet är resultatet af en kompromiss vid själfva affattandet af betänkandet mellan de olika intressen och synpunkter, som gjort sig gällande i utskottet.

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

Jag för min del tror, att denna lag verkligen kommer att blifva af ganska stor betydelse. Den kan visserligen i så måtto betraktas som ett försök, som all social lagstiftning i början måste vara i viss mån trefvande. Men den är icke ett försök i den mening, att man vill försöka, om en medling i arbetstvister kan vara befogad eller icke. Tvärtom torde en utbredd önskan förefinnas om gagnet af dylik medling; den nu föreslagna lagen må däremot gärna betraktas såsom ett försök i afseende på den form, under hvilken man skall organisera medlingen.

Herr Kjellén påpekade, att det vore olämpligt att stifta lagar af så obestämdt innehåll som den förevarande, hvarmed lagarnas helgd kunde äfventyras. Det måste medgifvas, att denna anmärkning har ett visst fog för sig, men jag ber att få erinra om den gamla domareregeln: En god och beskedlig domare är bättre än en god lag, ty han kan alltid laga efter lägligheten. Det är just detta, tror jag, som här erfordras. Det gäller, för att lagen skall bli till afsedt gagn, framför allt att finna lämpliga män för förlikningsuppdraget. Just att hafva tillgång till dylika lämpliga förlikningsmän är tyngdpunkten i hela förslaget; man må sedan affatta lagbestämmelserna på det ena eller andra sättet. Och det ansvaret att finna för uppdraget i allo skickade förlikningsmän är sannerligen tungt. Det är möjligt, att härvidlag misstag ibland komma att göras, men det är att antaga, att man så småningom skall kunna intressera de rätta personerna och få dem att mottaga detta förtroendeuppdrag, — ty det är gifvet, att förlikningsmanuppdraget är ett stort och betydelsefullt förtroendeuppdrag. Då dessa förlikningsmän icke komma att tillsättas på längre tid, torde så småningom de rätta männen kunna vinnas, men detta är, som sagdt, en synnerligen vanskligh uppgift.

Det har ock här — kanske icke i denna kammare, men jag begagnar dock tillfället att här vidröra denna fråga — framställts den anmärkningen, att distrikten vore afsedda att blifva för stora, och att förslaget i denna del således vore olämpligt. Dessa distrikt ingå emellertid blott såsom en antydning i kommittébetänkandet och ha icke ännu blifvit föremål för något som helst öfvervägande från Kungl. Maj:ts sida. Det är därför ock möjligt, att distriktsindelningen kan göras annorlunda än kommitterade tänkt sig. Jag tror ock, att ersättningen till förlikningsmännen kommer att visa sig för låg, så att det anslag, som

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

begärts, icke kommer att räcka till. Men är det så, att anslaget befinnes otillräckligt, så visar detta ock, att en förlikningsman har mycket att göra, att han verkligen fyller sitt ändamål och är en faktor att räkna med i den sociala striden. Jag tror därför — och det behöfver jag ju icke hemställa till denna kammare, — att det vore lyckligt, om förslaget ginge igenom.

Det kunde vara nog med det nu sagda, men jag skall be att få tillägga några ord med anledning af § 1.

Jag tror, att man i någon mån missförstått den ställning, som Kungl. Maj:t härvidlag intagit. Det var för lagförslagets framgång önskvärdt, att Kungl. Maj:t så litet som möjligt gjorde ändringar i det förslag, som framlades af granskningsmännen. Som kammaren finner, är det ock synnerligen små förändringar, som däri vidtagits, och det är gifvet, att Kungl. Maj:t icke annat än i särskildt trängande fall framkommit med ändringar i ett förslag, som en gång framlagts för Riksdagen och sedermera undergått behandling af åtskilliga sakkunniga. För många ändringar kunde till äfventyrs bli en svaghet vid frågan om lagförslagets genomdrifvande.

Anledningen till att Kungl. Maj:t med afseende å § 1 upptog det förslag, som de sakkunniga framlade, var hufvudsakligen dels den, att det redan i § 3 finnes en bestämmelse, att förlikningsmannen äger ingripa, då inom distriktet uppkommit arbetstvist af den beskaffenhet, att den medfört eller synes hota medföra arbetsinställelse af större betydighet, genom hvilket stadgande man således gifvit förlikningsmannen tillfälle att ingripa på ett tidigare stadium, dels den, att man var rädd att alltför tidigt kasta in honom i en tvist. Jag har särskildt i dag i Första Kammaren hört, hvilken rädsla man där hyste för att denne förlikningsman skulle komma att blanda sig i alla möjliga arbetstvister, och det på ett stadium, hvarigenom möjligen anspråk eller farhågor, som annars aldrig behöft framkomma, kunnat väckas. Det är emellertid gifvet, att det förslag, som utskottet här framlagt, är det, hvarom kammaren torde ena sig, och det kan näppeligen vara hvarken lämpligt eller klokt att göra någon ändring i utskottets formulering af § 1, enär därmed hela förslaget kan äfventyras. Jag tror för öfrigt, att det af utskottet införda tillägget till Kungl. Maj:ts förslag icke kommer att få större praktisk betydelse.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talman-
nen framställda propositioner å de under öfverläggningen gjorda
yrkandena, blef utskottets förslag af kammaren godkändt.

2—15 §§, *slutstadgande, ingress och rubrik.*

Utskottets förslag godkändes.

Utskottets hemställan förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här ofvan omförmälda besluten.

Förslag till lag angående medling i arbetstvister.
(Forts.)

§ 3.

Sammansatta stats- och lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förlikningsmän för medling i arbetstvister, blef af kammaren godkänt.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:
statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket;

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjortt förslag i fråga om uppförande vid Göteborgs hospital för staden Göteborgs räkning af en upptagningsanstalt för sinnessjuka;

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en telegrafstationsbyggnad i Jönköping;

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inredande af utvidgade eller förändrade lokaler för Kristianstads läns landskontor och landtmäterikontor äfvensom till iståndsättande af de till landshöfdingen i samma län anslagna boställslägenheter m. m.;

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om inköp af mark från Säfveåns aktiebolag till bangårdsanordningar i Göteborg;

n:o 125, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till påbörjande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan samt angående uppgörelser med enskilda vattenverksägare därstädes m. m.; och

n:o 126, angående uppförande af en stenbarriär för begränsning mot Norrbro af platsen framför riksdagshuset; samt

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgad.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>A. Ö. Rune</i>		under 2 dagar fr. o. m. den 8 maj		
» <i>C. Persson</i> i Stallerhult	» 2	»	» 7	»
» <i>A. Johanson</i> i Mossebo	» 2	»	» 7	» och
» <i>A. E. Lindvall</i>	» 2	»	» 8	»

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,10 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.